Meester Cornelis

Presentatie door Joop de Smet op dinsdag 26 maart 2019

Zwincollege Oostburg

Ik ben de kleinzoon van Jerôme Charles Cornelis, meester Cornelis zoals hij in IJzendijke vooral bekend was. Hij was namelijk van 1922 tot 1960 hoofd van de lagere jongensschool Sint Jozef.

Ik heb zelf nog 3 maanden bij hem in de klas gezeten, net voordat hij met pensioen ging.

Mijn broer, maar ook mijn vader hebben ook bij hem in de klas gezeten. Maar bovenal was hij natuurlijk mijn opa. Tijdens mijn verhaal zal dat wel wat door elkaar lopen: meester en opa.

Ik ga eerst wat over hemzelf vertellen en daarna zijn dia’s en foto’s laten zien.

De Heemkundige kring heeft mij gevraagd een presentatie te houden over zijn dia´s. Toen namelijk de laatste van de familie ´Cornelis´ die in IJzendijke woonde, overleed, de weduwe van zijn zoon Paul Cornelis, ontdekte ik bij het leeghalen van hun huis een grote hoeveelheid dia´s. Daar heb ik me over ontfermd.

Ik zag al gauw dat naast de dozen dia`s van ome Paul er ook nog een heleboel dozen en doosjes van

opa bij waren.

Ik herinner me dat opa een fanatiek fotograaf was. Hij heeft bijvoorbeeld mijn eerste foto´s ontwikkeld en afgedrukt in zijn donkere kamer aan de Schutterstraat. Ook mijn zus is door hem op weg geholpen.
Het is trouwens opvallend dat al mijn broers en zussen fotograferen.
Wat van mijn foto´s kunt u bekijken op www.jdesmet.nl

De dia´s heb ik aan de Heemkundige Kring geschonken met in eerste instantie het idee dat ze dan naar het Zeeuws Archief zouden gaan. Als vreemdeling in mijn eigen geboortestreek dacht ik niet meteen aan het archief van de Gemeente Sluis. Sorry, maar de Heemkundige Kring heeft me er gelukkig toe overgehaald om het in West Zeeuws-Vlaanderen te laten blijven, zodat het makkelijker bereikbaar is. En ik ga ervan uit dat er goed met het Zeeuws Archief wordt samengewerkt.

Dankjewel Ingrid Claeys voor de steun om deze presentatie door te zetten.

Al met al is het nog een lange weg geworden om tot hier te komen. Een belangrijke stap was dat het archief bereid was het digitaliseren van de dia's en foto's voor zijn rekening te nemen. Ik moet hier Geert Stroo van het archief van de Gemeente Sluis bedanken. Hij krijgt straks ook nog het woord. In goed overleg heeft hij het digitaliseren mogelijk gemaakt. Daardoor zijn ze gemakkelijker toegankelijk geworden, om ze kritisch te bekijken, te beoordelen, te selecteren en te ordenen.
Maar toen ik er aan begon en dat ook liet weten aan broers en zussen en andere familieleden kwamen er uit allerlei hoeken nog meer foto's en publicaties tevoorschijn, ook fotoalbums waaruit soms danig geplunderd en kennelijk ook gekopieerd was.

Dia's Houten doos (Langse smalle)
smalle)
26 d31 N.Hkerk Oudzand.
27 d29 Toren St. Anna ter H.
28 d28 Stadspomp "
29 d26 Stadhuis "
30 d27 Toren "
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50

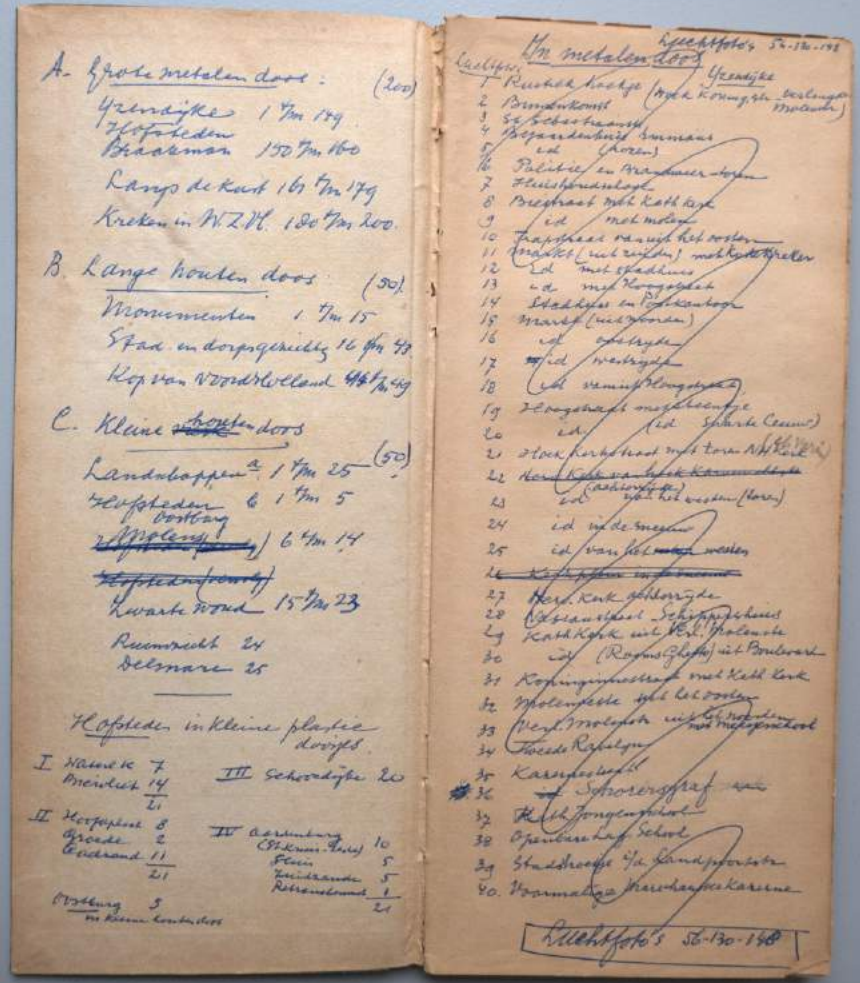
De door meester Cornelis geordende diaseries dat was 1, maar het bijkomende materiaal liet veel dubbelingen zien. In zijn dagboek over 1966 las ik dat hij ook dia's heeft gekregen of gekocht van de ProjectieOnderwijsCentrale. Hij heeft ze herordend om voorstellingen te geven en zijn zoon Paul heeft dat ook gedaan met toevoeging van eigen dia's.
Dus, wat heeft hij waar en wanneer zelf gefotografeerd en verzameld?
Dat weet ik niet van alle foto's heel zeker.
Nog een kanttekening: Soms zijn foto's verkeerdom afgedrukt. Soms ook van slechte kwaliteit maar soms ook te leuk om niet te laten zien.
De titels van de foto's zijn er door meester Cornelis zelf aan gegeven.
Het lijkt alsof hij in de jaren vijftig geen foto's heeft gemaakt, en pas na zijn pensionering weer aan de slag is gegaan.
In dat dagboek van 1966 lees ik over wat hij allemaal fotografeerde en welke ritjes hij zoal maakte door de streek meestal op zijn solex.
Zijn solex die je ook af en toe aantreft op zijn foto's.

Op zijn dia’s had hij dan wel weer op elk raampje een naam of locatie geschreven en bij elke doos zat dan ook nog een lijst.

En van alle diaseries hield hij een notitieboek bij, hij maakte categorieën zoals Landschappen, IJzendijke, Hofsteden. Ik ga zijn indeling zoveel mogelijk volgen.

Ook op fotorolletjes stond aangegeven wat er op stond.
Gelukkig ben ik nog een beetje bekend in de streek, zodat ik toch vaak wist waar welke foto gemaakt is. Maar niet altijd. Ik houd me aanbevolen voor aanvullingen en correcties.

A. Grote metalen doos: (20)
Ysendijke 1 t/m 149
Hoofdeden
Braakman 150 t/m 160
Kamp de Kuit 161 t/m 179
Kreken in W.Z.W. 180 t/m 200

B. Lange houten doos (50)
Monumenten 1 t/m 15
Stad en dorpsgezicht 16 t/m 43
Kop van Noordbeveland 44 t/m 49

C. Kleine ~~houten~~ doos (50)
Landschappen 1 t/m 25
Hoofdeden 6 1 t/m 5
Oostburg
~~Middelburg~~ 6 t/m 14
~~Hoofdenstreek~~
Kwarte Hoed 15 t/m 23
Ruinzicht 24
Delmare 25

Hoofden in kleine plastic doosjes.

I Natuurk 7
Meerdijk 14
21

II Hoofdplaat 8
Groede 2
Cadzand 11
21

III Schoondijke 20

IV Aardenburg (Oost-Kruisdijk) 10
Sluis 5
Zuidzande 5
Retranchement 1
21

Oostburg 3
in kleine houten doos

Lichtfoto's 52-130-148

Uw metalen doos

Lichtfoto's 52-130-148

1 Ruskek Knokke Ysendijke
2 Brandaris (Oude Kerk te Koningin Veerhaven Middelburg)
3 St Sebastiaansvloot
4 Bezaandeuken Zeemans
5 id (Dozen)
6 Paleisje en Raadhuis-toren
7 Huisstandenlogé
8 Breestraat met Kath Kerk
9 id met molen
10 Haagplaat van uit het westen
11 Markt (met zuilen) met Kath Kerk
12 id met Stadhuis
13 id met Koningsdeel
14 Stadhuis en Belfriestoren
15 Markt (met Bomen)
16 id oostzijde
17 id westzijde
18 id vanuit Koningsdeel
19 Hoogstraat met Schouwburg
20 id (id Spaarbank Centrum)
21 Stock Oude Kerk met toren N.H. Kerk
22 Hoog Kerk van het Kanaal gezien
23 id (achterzijde) met het veem (Noord)
24 id in de mist
25 id vanuit het westen
26 ~~Kerkplein met Kanaal~~
27 Herv. Kerk Oostzijde
28 Oostduinkerke Schippershuis
29 Kath Kerk met Herv. Molenaarshuis
30 id (Regina Gloria) uit Boulevard
31 Koningin Elisabethlaan met Kath Kerk
32 Molenpoort met Leeuwen
33 Herv. Molenhuis uit de Noorden met Molenpoortkant
34 Toren de Rijselyn
35 Kazemattenhuis
36 ~~id~~ Schouwburg zaal
37 Kath Jongenspleinl
38 Openbare Lagere School
39 Stadhuistoren Oude Landpoorten
40 Voormalige Marechaussee Kazerne

Lichtfoto's 52-130-148

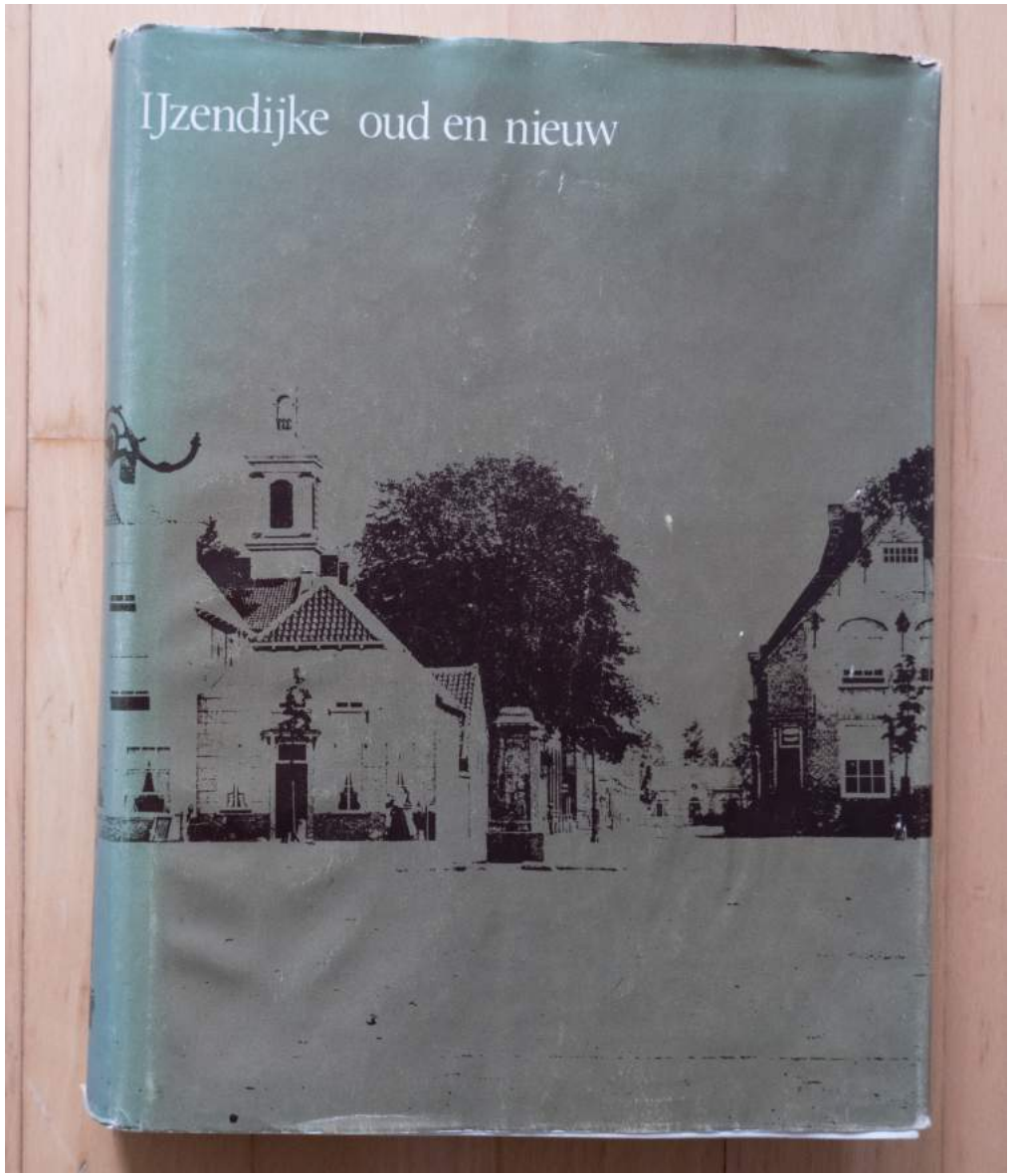

WILLEM II
17
18
Holland
+ Dogat
Molen
N.H. Kirk
4
9.
Brackman
6.
Leeland
brug
15
16
Molen
Kawelyn-
Diverse
(3x)
Brackman
3
De Brackman
1966
14
Hofjesdag
4
Oostende
12
10

Enkele van zijn publicaties en Naslagwerken over de streek heb ik hier ter inzage op tafel gelegd.

Allemaal aanraders als je je wil verdiepen in de geschiedenis van de streek.

Bij het doornemen en nu dan presenteren van zijn dia´s kon ik er niet omheen dat te zien in het licht van wat deze man allemaal gedaan heeft. Ik heb gezocht naar wat hem bewoog en waarom hij al deze foto's maakte. Daarom zal ik eerst nog kort stilstaan bij de functies die hij heeft bekleed en de publicaties die hij heeft geschreven.

Naast zijn boek over IJzendijke ´IJzendijke Oud en Nieuw´ uit 1970

ben ik nog het meest onder de indruk van het boekje ´Ons eigen landje´ (OEL); uitgegeven in 1943 met als ondertitel ´Geïllustreerde beschrijving van HET LAND VAN CADZAND speciaal ten dienste van het Onderwijs´. Dat is bijna een encyclopedie van de streek.

Daarin is hij echt de schoolmeester die zijn leerlingen bij de hand neemt en op pad stuurt om de bijzonderheden van de streek te ontdekken.

In het Ten Geleide schrijft hij: *'De leerlingen moeten ertoe aangespoord worden, ook door wandelingen en excursies, om zèlf waar te nemen, op te sporen en liefst ook zèlf vast te leggen in schrift en beeld, wat de woonplaats en de woonstreek voor interessants te bieden heeft'*.
Dat was dus eigenlijk ook zijn eigen opstelling t.o.v. de streek. Zijn zoon Piet Cornelis voegt daar in de herdruk in 1980 nog aan toe: *'Wellicht is nergens in zijn latere arbeid de verbondenheid met het Zeeuws-Vlaamse landschap, zijn fijne invoeling en (ingehouden) liefde voor de streek zo duidelijk voelbaar als in het voor U liggende werkje'*.

Een andere duiding van wat hem bewoog kwam ik tegen in aantekeningen -voor een artikel denk ik- met als kop ‘Het Geschiedenisonderwijs heemkundig gericht’. Hij stelt zich de vraag:

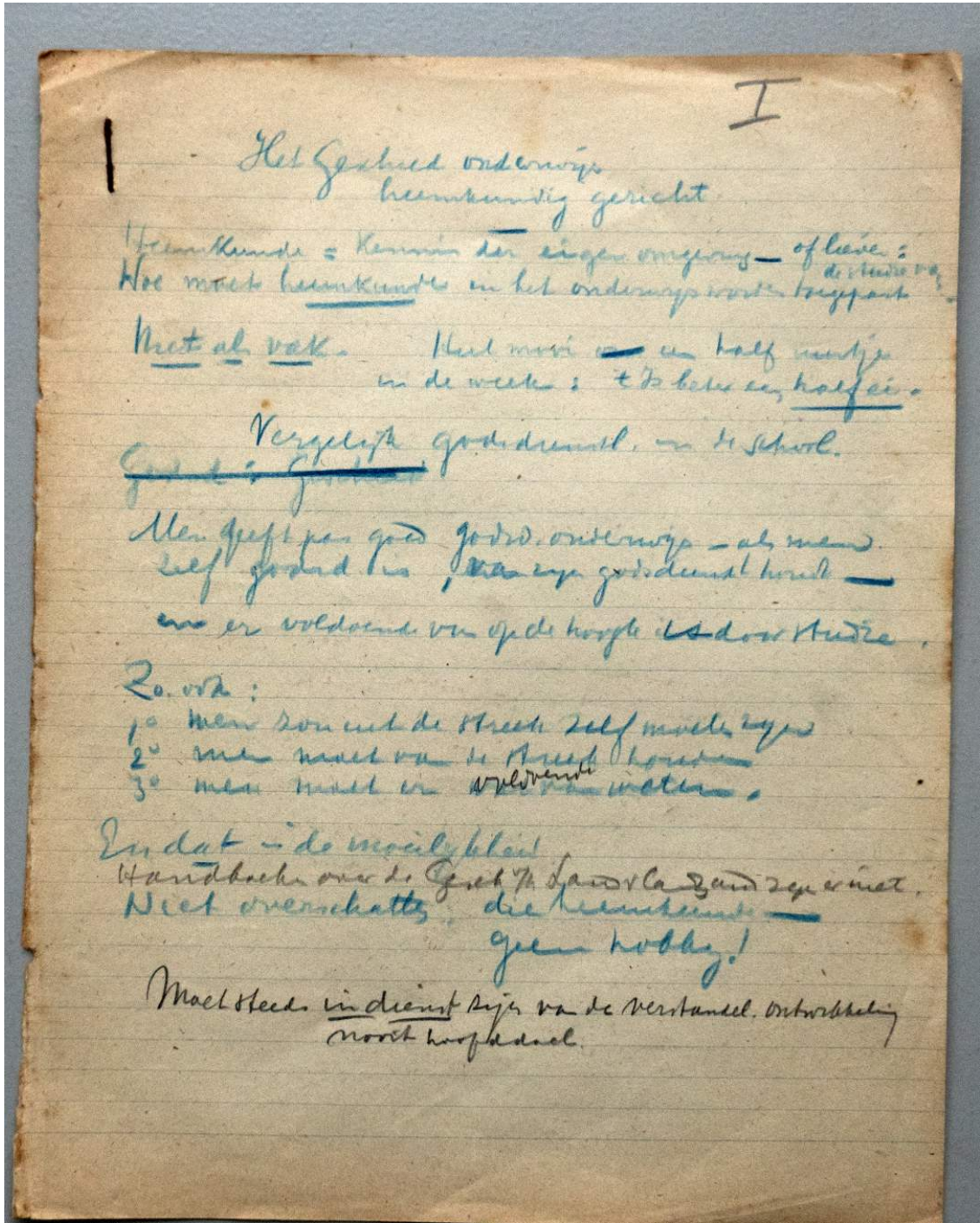
Hoe heemkunde in het onderwijs moet worden toegepast.

Hij vergelijkt het met godsdienst in de school. En zegt: *Men geeft pas goed godsdienstonderwijs als men zelf godsdienstig is, van zijn godsdienst houdt en er voldoende van op de hoogte is door studie; Dus wat betreft heemkunde* schrijft hij.

1. *Men zou uit de streek zelf moeten zijn*
2. *Men moet van de streek houden*
3. *Men moet er voldoende van weten*

En dat is de moeilijkheid. Handboeken over de Geschiedenis v/h Land van Cadzand zijn er niet.

In de hoogste klassen kan het doel ook primair zijn kennis te verzamelen van onze eigen streek, die onze verknochtheid aan onze eigen bodem meer bewust kan maken.

Tenslotte schrijft hij: *Wij leven op een uitzonderlijk merkwaardig stukje grond hier in het Land van Cadzand.*
De hoofdtrekken van de Groot-Nederlandse historie werden hier fel beleefd en hebben een stempel gedrukt op het Land van Cadzand.
1604 is het draaipunt. Zeeuws Vlaanderen is volgens hem *Sleutel van Vlaanderen; Grendel van "Holland".* (In 'IJzendijke oud en nieuw' heeft hij het over 'het noordelijk vaderland en het zuidelijk moederland').

Tot zover een korte inleiding op zijn motivatie om zo met de streek, met heemkunde bezig te zijn.

Dit is een foto uit 1947.

Wat hier nog interessant is om te vermelden, is dat hij in 1961 mede het initiatief nam om de Heemkundige Kring West-Zeeuws Vlaanderen op te richten. Op 17 juli in Hotel Du Commerce vond de oprichtingsvergadering plaats waarbij naast de burgemeesters van Oostburg, Biervliet, Cadzand en IJzendijke nog eens veertig leden aanwezig waren. Hij werd secretaris en zou dat blijven tot 1970.

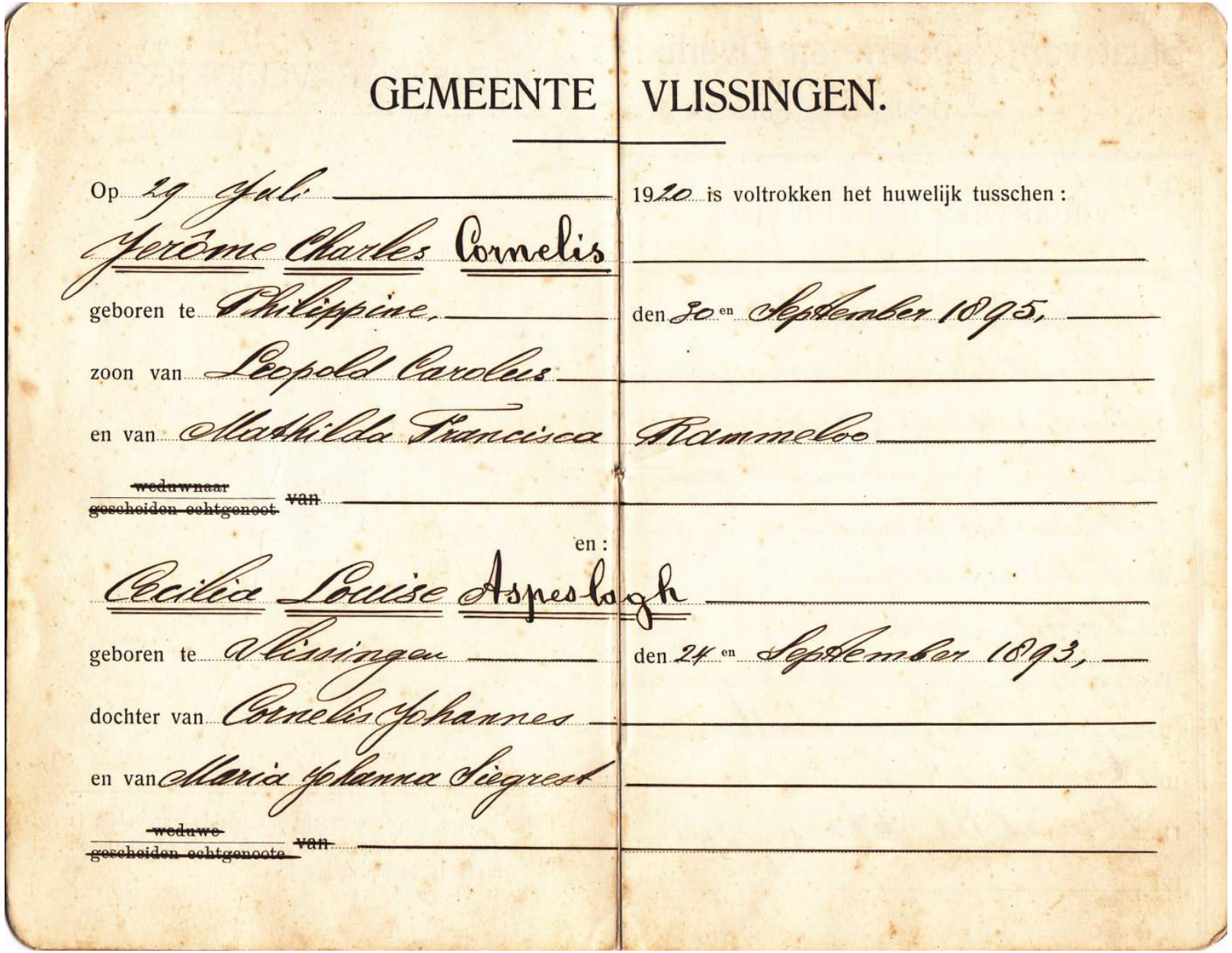
Foto: excursie Heemkundige Kring naar Sint Margriete.

Foto: excursie Heemkundige Kring naar Zeelandbrug.

Hij trouwde op 29 juli 1920 met Cecilia Aspeslagh.

GEMEENTE VLISSINGEN.

Op 29 Juli 1920 is voltrokken het huwelijk tusschen :

Jerôme Charles Cornelis

geboren te Philippine, den 30 en September 1895,

zoon van Leopold Carolus

en van Mathilda Francisca Rammeloo

~~weduwnaar~~ ~~gescheiden echtgenoot~~ ~~van~~

en :

Cecilia Louise Aspeslagh

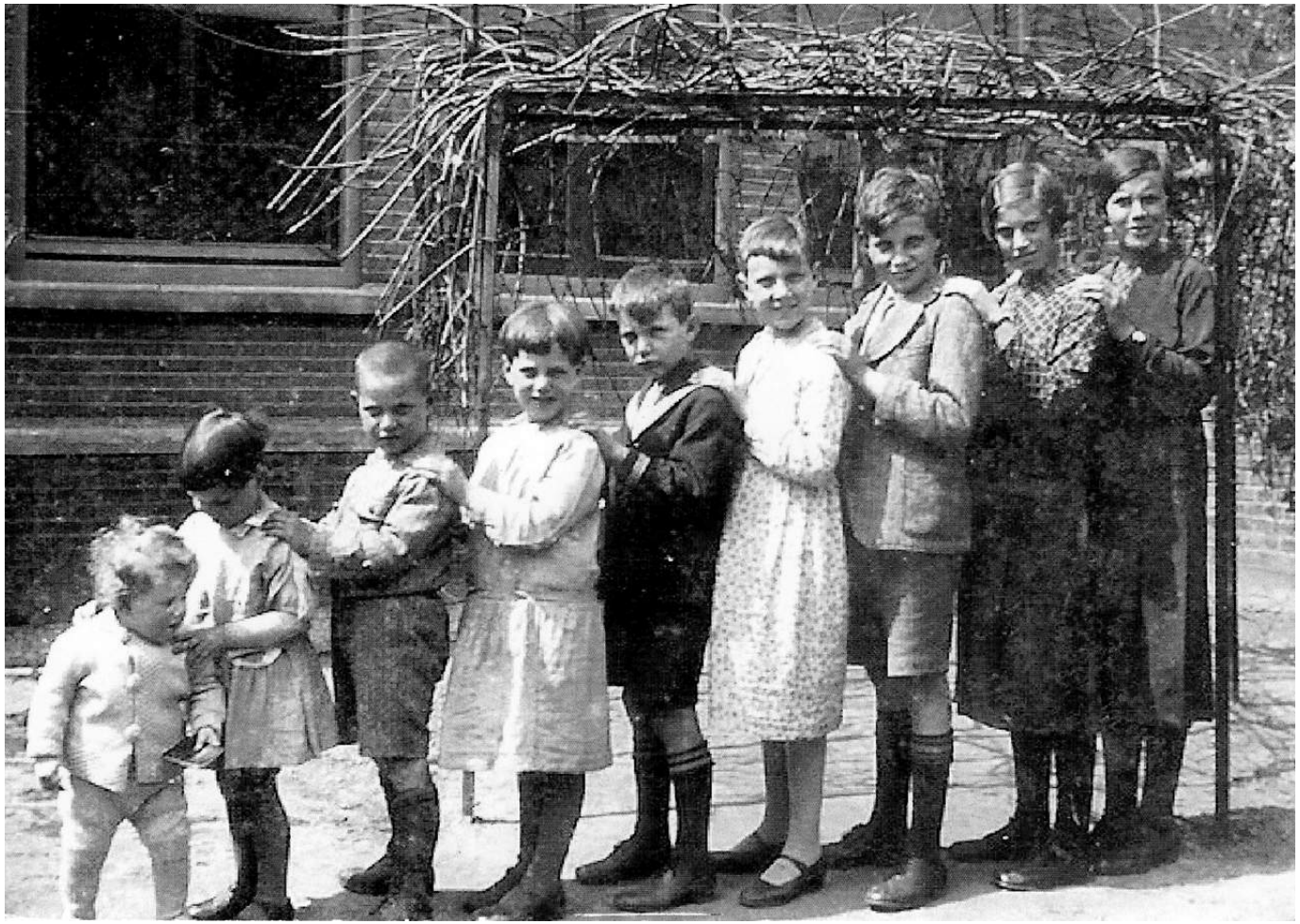
geboren te Vlissingen den 24 en September 1893,

dochter van Cornelis Johannes

en van Maria Johanna Siegrest

~~weduwe~~ ~~gescheiden echtgenoote~~ ~~van~~

Ze kregen 11 kinderen waarvan een tweeling al in het geboortejaar overleed.
Door alles wat hij deed moet hij niet veel thuis geweest zijn. Terwijl zijn vrouw een niet altijd goede geestelijke gezondheid kende.
Hij was in zijn opvoeding katholiek en streng, misschien ook wel omdat hij als onderwijzer het voorbeeld moest geven en min of meer tot de notabelen behoorde. Zijn collega meester Lips vertelde me bijvoorbeeld dat hij dagelijks naar de H.Mis ging.

Hij was schoolmeester
Van 1915 tot 1917 in Laren
Van 1917 tot 1922 in Vlissingen (zie foto)
Van 1922 tot 1960 in IJzendijke (zie foto beker)

Meester Lips die hem in IJzendijke opvolgde en jarenlang zijn collega was, heeft goede herinneringen aan opa. Hij vond hem een veelzijdig man, rustig en zachtaardig, die liever zangles gaf dan gymnastiek.

Hij was mede oprichter van de HBS, de school waar we nu zijn.

MEESTER CORNELIS
1922 YZENDYKE 1960

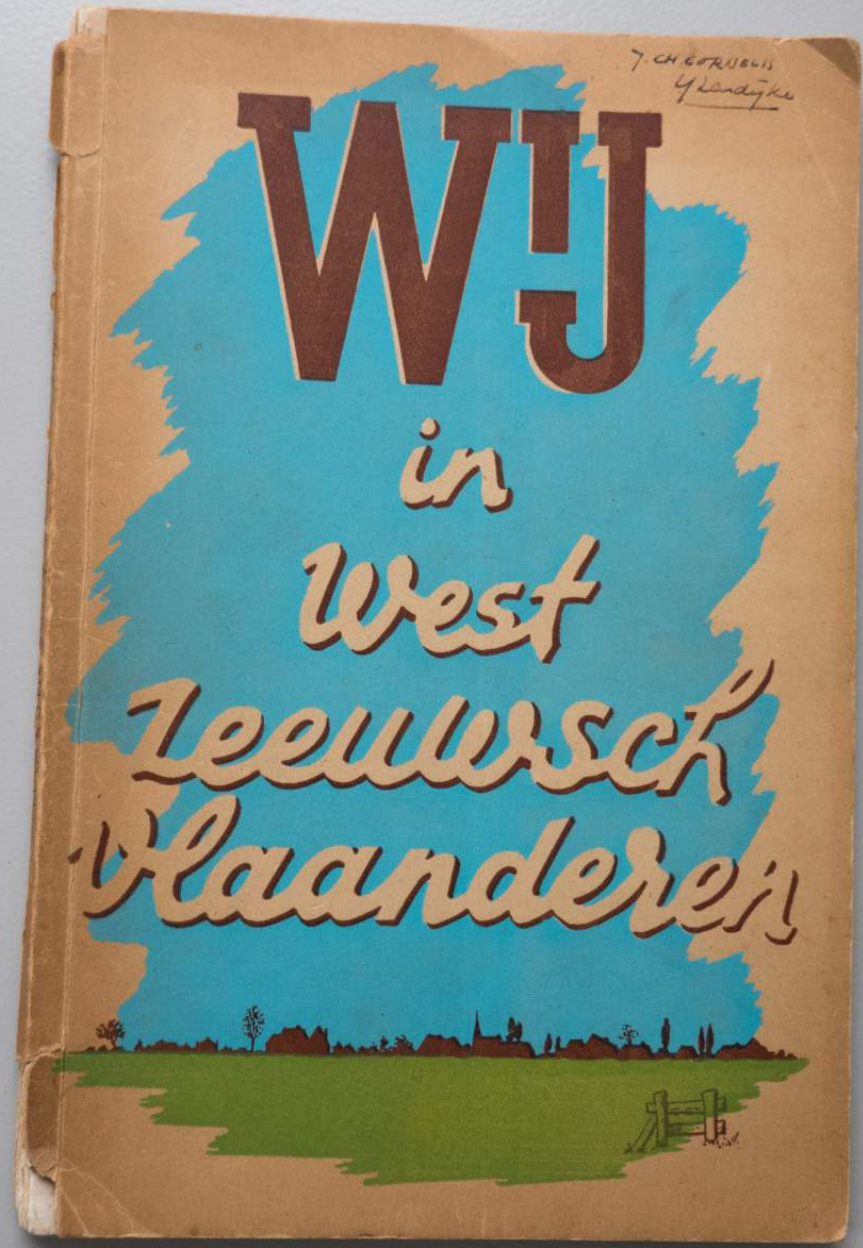
Dit bijzondere moment wil ik u niet onthouden omdat ik zelf in de zorgsector heb gewerkt.
Meester Cornelis was ook secretaris van de Commissie voor de geestelijke volksgezondheid van de provinciale bond 'Het Zeeuwsche Wit-Gele Kruis'. Hij schreef er al over in 1938, maar door de oorlog kwam het er niet van. Maar in 1952 konden ze afspraken maken over een spreekuur in Sluiskil waarvoor een psychiater uit Brabant overkwam.
Voor zijn werk voor dat (katholieke) Wit Gele Kruis kreeg hij begin februari 1951 de Pauselijke onderscheiding 'Pro Ecclesia et Pontefice' in goed Nederlands ‘Voor Kerk en Paus’. (Ook Guido Gezelle is daarmee onderscheiden).
Zijn vrouw mag hem de medaille opspelden.

In 1954 kreeg hij een Koninklijke Onderscheiding en werd hij 'Ridder in de Orde van Oranje Nassau'

Hij was ook een tijd gemeenteraadslid in IJzendijke. Ik heb notities gevonden met voorstellen wat betreft de gemeentelijke herindeling, die ondanks zijn inspanningen en door hem voorgestelde alternatieven toch doorging. IJzendijke werd in 1970 deel van de gemeente Oostburg.

Nog even terug naar zijn betrokkenheid bij de streek:

WIJ
in
West
Zeeuwsch
Vlaanderen

In ‘Wij in West Zeeuwsch-Vlaanderen' schreef hij verschillende bijdragen ‘Hoe West Zeeuwsch-Vlaanderen bij Nederland kwam’, en ‘Van den vos Reinaerde’. Tevens lid van de redactie. Ik, citeer:

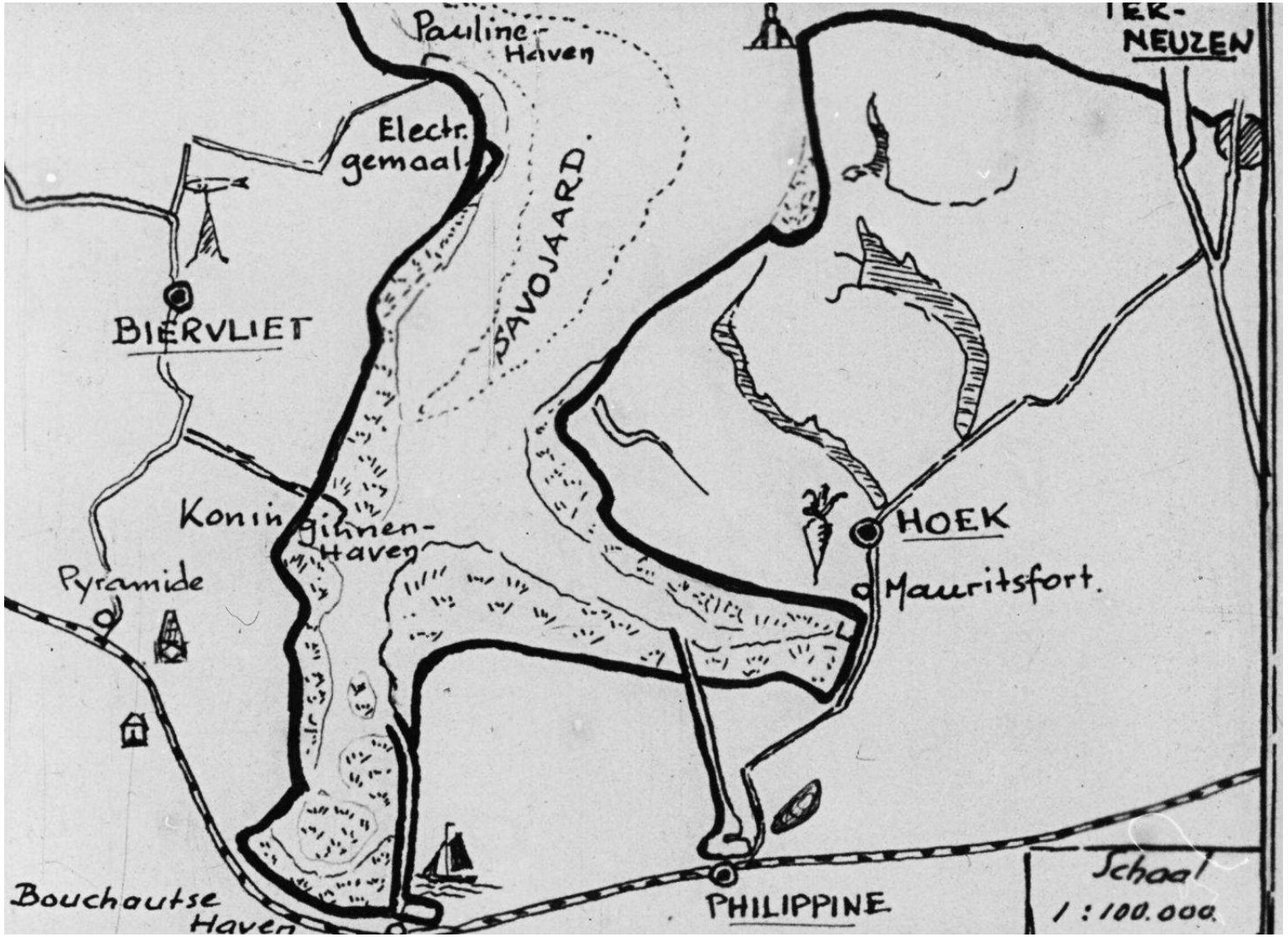
Ja, wij weten het, dat wij op een historie kunnen wijzen, zoals slechts weinig streken in Nederland; dat onze cultuur, die op den vreemdeling zo gemakkelijk een vlaamse indruk maakt een eigene is, en dat onze betekenis, al is het alleen maar op het gebied van de voedselvoorziening, groot is.

*(*Dank voor de hulp na de oorlog… maar hij verwoordt*) een fel protest wat betreft de hulpverlening van officiële zijde. ...voelt ge dan niet, dat het ons moet grieven, wanneer het ons wordt toegestoken als een aalmoes?. ... wij eisen een menswaardige behandeling, ja, een gelijkwaardige plaats*.

Maar wat zal hij trots geweest zijn toen hij koningin Wilhelmina mocht toezingen.

De Braakman en Philippine
Meester Cornelis is geboren in Philippine. Ik denk dat dat een belangrijke reden voor hem is geweest om uit te zoeken en te volgen hoe de Braakman aan zijn einde is gekomen. In OEL 1943 dus: ’De Brakman zelf vult zich geleidelijk met uitgestrekte hoge slikken en schorren, waartussen de vissersscheepjes van Philippine en Bouchautse Haven slechts met moeite hun weg banen’

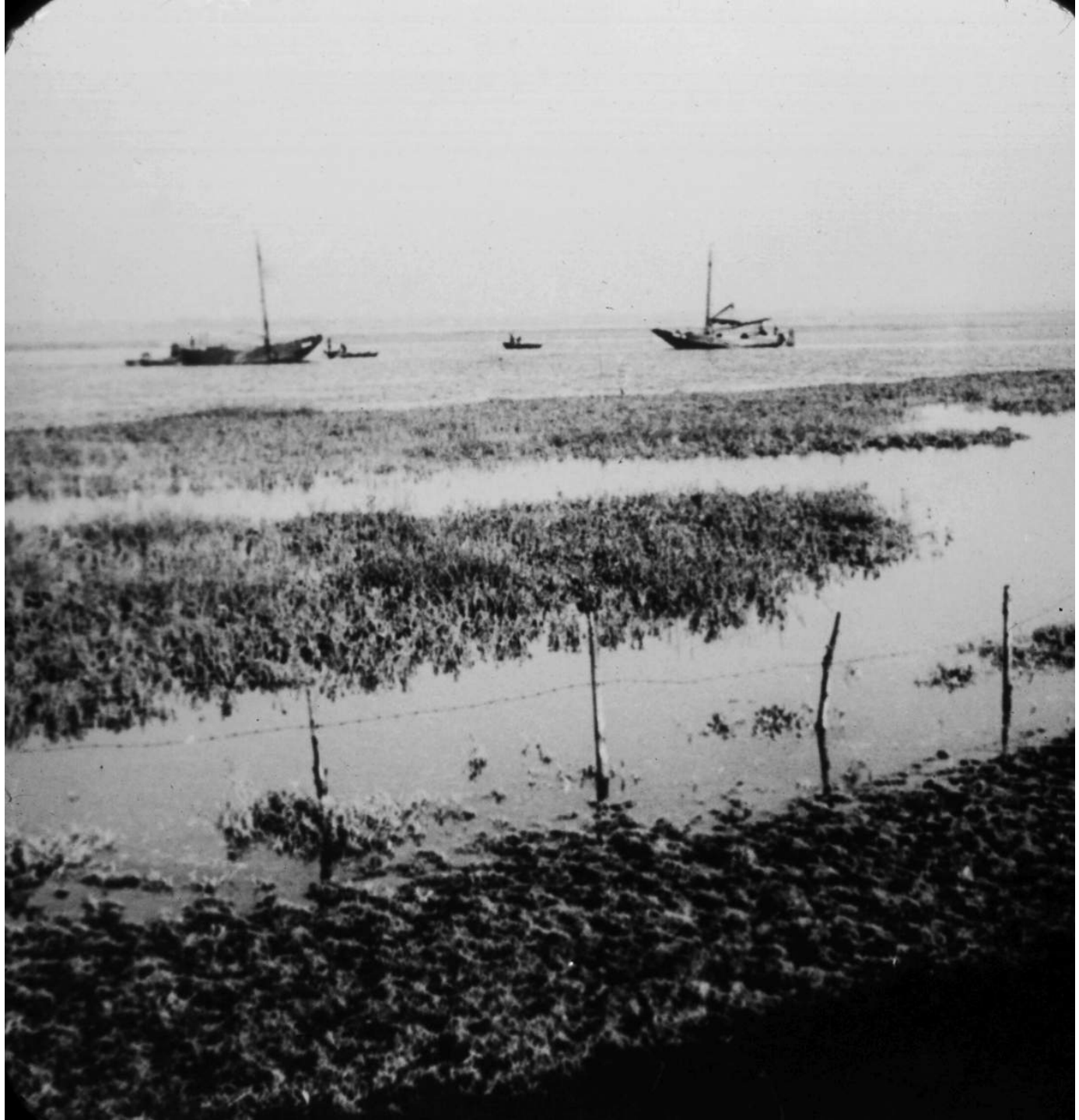
Op dit door hemzelf in 1941 gemaakte kaartje zie je verschillende plaatsen, in het bijzonder de getijdehaventjes die in zijn foto’s terugkomen.

PI 30

Spartinabossen
oftewel slijkgras

Bouchaute haven. Op de achtergrond het Withuis bij de Isabellahaven

Schipper Cocquit
uit Biervliet.
Waarschijnlijk in de
Koninginnehaven

Koninginnehaven

Meester èn vader Cornelis vond het belangrijk dat kinderen zelf gingen ontdekken en ervaren. Er zijn verschillende foto’s van uitstapjes met de klas en met zijn eigen kinderen.

Het Withuis, een polderhuis.
Op de voorgrond de rails van de tram van IJzendijke naar Philippine

De Braakman wordt recreatiegebied.
DOW Chemical vestigt zich in het noorden.
In het zuiden verrijst een waterzuiveringsinstallatie en waterbekken

30

Meester Cornelis heeft veel foto's van boerderijen / hofsteden gemaakt. Over de hofsteden in de verschillende gemeentes in Zeeuws-Vlaanderen zijn boekjes samengesteld bijv. door De Hullu. Een deeltje heeft meester Cornelis verzorgd namelijk dat over IJzendijke. Hij heeft het niet af kunnen maken vanwege zijn gezondheid; HAM van de Vijver heeft dat toen gedaan. Het is uitgegeven in 1979 in de serie 'Bijdragen tot de geschiedenis van West-Zeeuws-Vlaanderen Nr.8' van de Heemkundige Kring. Per polder komen daar de boerderijen aan de orde, wie er door de eeuwen heen hebben gewoond en informatie over verbouwingen of een brand.

Op het eerste gezicht is het vaak moeilijk om die vroegere bebouwing je nu nog voor de geest te halen.

De foto's in het boekje zijn andere dan die ik in zijn verzameling aantrof en waarvan ik er nu enkele laat zien. Zijn de foto's die in het boekje staan, bewaard gebleven?

P. Dhondt
‘Scherpenheuvel’
IJzendijke

Cor Salomé-Dees
Krabbedijk
Groede

Dekker
Sasputseweg
Schoondijke

Eug. van Damme
‘Roskam’
IJzendijke

Vermeulen
Turkeije

Scheele-Quaak (1)
Hofstede A52
IJzendijke

(foto waarschijnlijk omgekeerd)

Scheele-Quaak (2)
Hofstede A52
IJzendijke

Scheele-Quaak (3)
Hofstede A52
IJzendijke

Scheele-Quaak (4)
Hofstede A52
IJzendijke

Tegelplateau:
Zeeslag 1781
Doggersbank

Scheele-Quaak (5)
Hofstede A52
IJzendijke

Ik haal 1 voorbeeld uit het boekje omdat uit de beschrijving zo duidelijk blijkt hoe dat vroeger ging. (In het boekje staan andere foto's).

In 1795 is op deze hofstede naast het Plankenpoortje Pieter Leenhouts gestorven en in 1800 zijn hier gekomen Jannis Leenhouts en Maria Risseeuw. Tussen 5 en 6 maart van dat jaar is de schuur afgebrand, waarbij al het vee is omgekomen. In 1801 is een schuur van onder Groede naar hier overgebracht. In 1836 is hier gebleven de zoon Abraham Leenhouts, die gehuwd was met Anthonette Risseeuw. De vrouw is in 1853 gestorven, de man in 1864. Toen is de hofstede onder de erven verdeeld en is hier gebleven met ongeveer de helft van de landerijen de zoon Jannis Leenhouts, gehuwd met Maria Almekinders. De man is in 1868 gestorven, de vrouw is hertrouwd met Izaak Lucieer, die in 1902 stierf. In 1919 is de weduwe naar de kom van Schoondijke vertrokken.

Toen is de hofstede verpacht aan Cornelis van Gilst, getrouwd met Johanna Lucieer Izaaksdochter. Nadat in 1931 Van Gilst en zijn vrouw naar Colijnsplaat waren vertrokken zijn op de hofstede komen wonen Adriaan Quaak, geboren on 1906, in 1931 gehuwd met Janna Dees, geboren in 1908 te Slijkplaat. Ook dit huis heeft in de 17de eeuwse bouwstijl een dak van ongelijke lengte. Onder het langste deel bevindt zich aan de ene kant van de gang het achterhuis (woonkamer) en aan de andere kant de kelder met daarop de voute, van buitenaf te zien aan ongelijke hoogte van de ramen. Dit huis hoort nog tot de soort laagbouw uit die tijd en was daardoor beter beschermd tegen stormen. De metselspecie was in die dagen nog niet zo best.

Deze Hofstede Delmare had de bijzondere aandacht van meester Cornelis omdat het genoemd wordt in De Vos Reijnaerde. De Elmare was een riviertje bij Steenhoven. Het hof lag daar in de buurt, evenals een klooster, een molen en een kerk ergens tussen de jaren 1100 en 1200.
De grenssteen staat op de meest westelijke punt van de dijk van de Mauritspolder. (volgende foto)

LEMITPAEL
VAN
EETHOF
DEL MARE
DEN 29 APRIL
ANNO 1762

Odiel Hermans
‘Jozinahoeve’
IJzendijke

L. de Waal
IJzendijke

Vermue
Steenhove
Schoondijke

‘Welgelegen’
Schoondijke

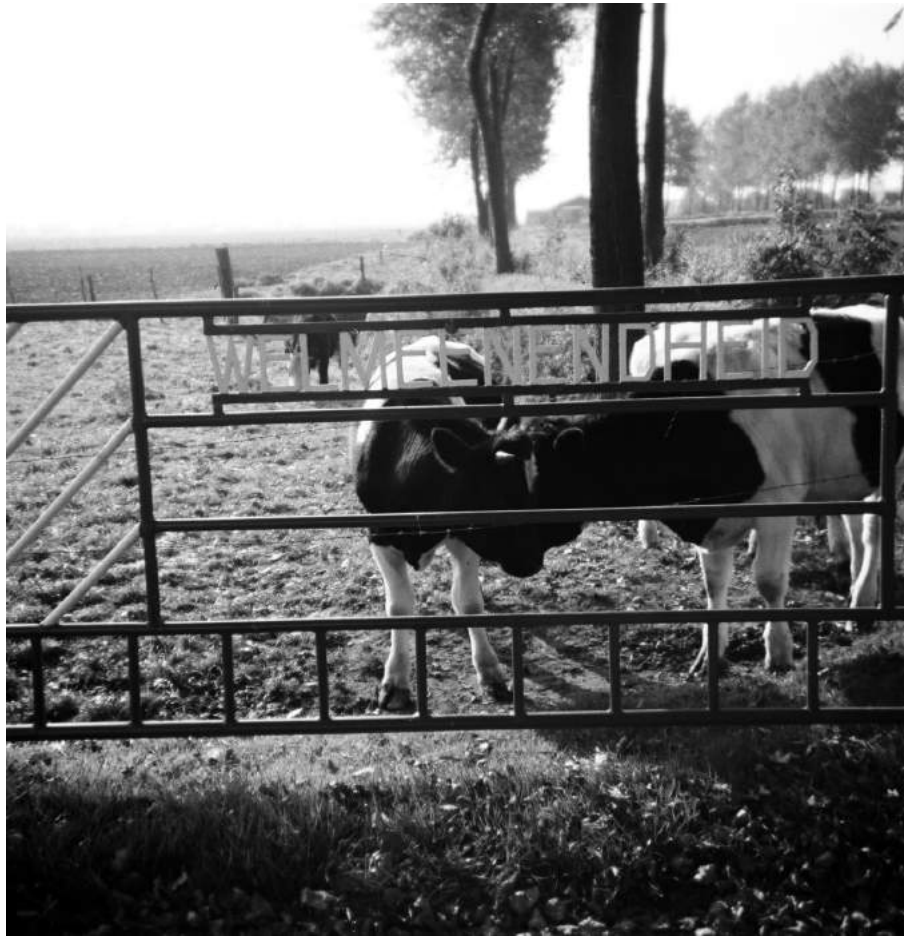
(Muurankers 1730)

Ingels
Appelzak
Biervliet

Dekker
‘Welmeenendheid’
Biervliet

Ars. Buysse
‘De Konijnenberg’
Biervliet

‘Hofstee
Koningin Juliana’
Braakman
Biervliet

Risseuw
Bosweg Cadzand

De Bruyne-Kools
Knokkertweg
Cadzand

(nog altijd in deze staat)

De Bruyne-Dhondt
Vlaamse keet
Cadzand

‘Beerhoeve’
Cadzand

(Let op palen
met tekst.
Volgende foto)

‘Die van mij spreekt
En van de mijne
Die gaat naar huis
En beziet de zijne
En vindt hij die
zonder Gebreken
Dan mag
hij van mij
En van de mijne
Spreken’

Jan de Milliano
‘Hoeve Dierkensteen’
Waterlandkerkje

‘Slapershaven’
Waterlandkerkje

‘Maneschijn’
Sluis

Dekker (1)
Zuidzande

Dekker (2)
Zuidzande

Ferket-Lannoye
‘Buitenlust’
Aardenburg

Van Melle
Kruisdijk
Aardenburg

(Nu van
Het Zeeuws
Landschap)

Y. de Walle
Aardenburg

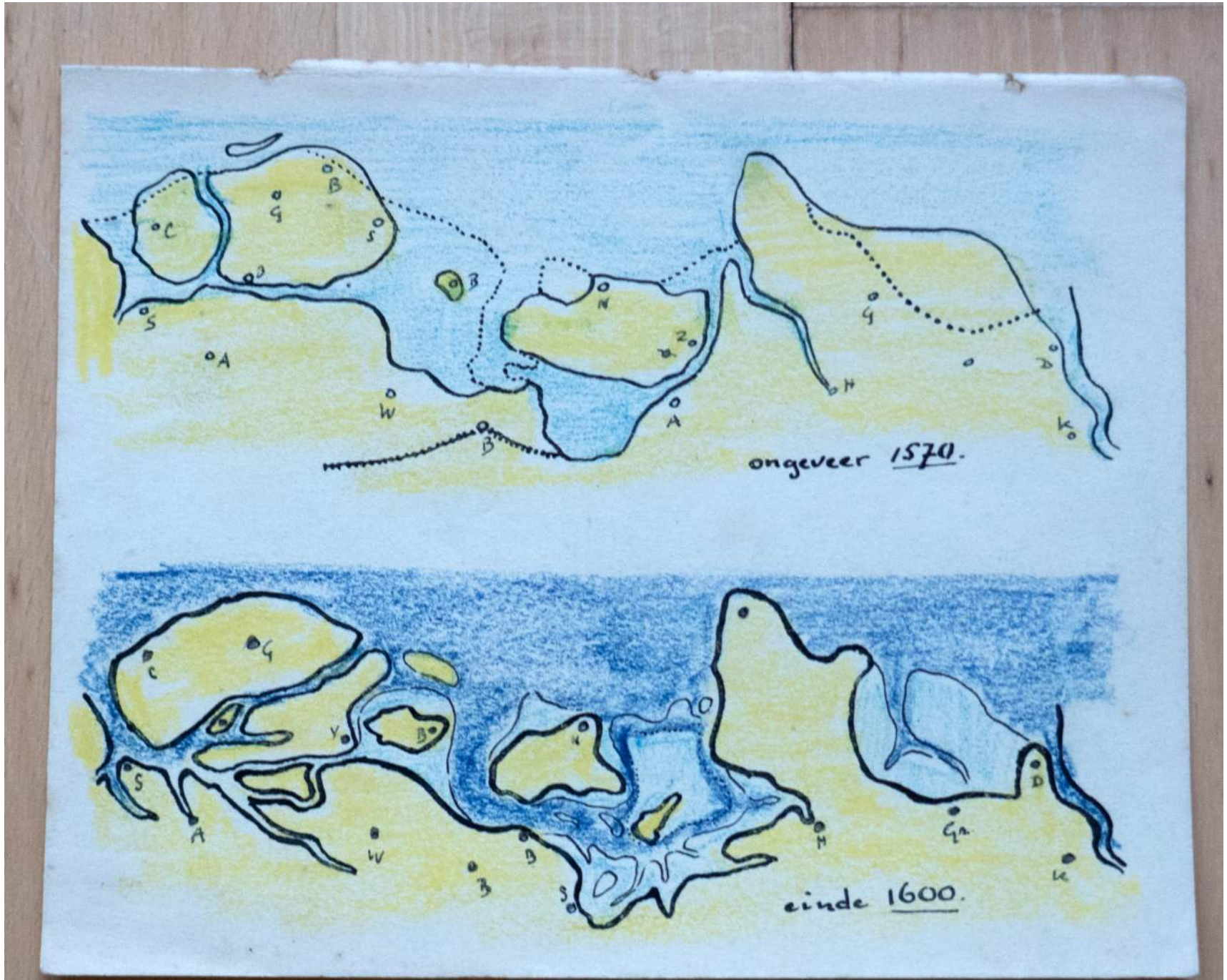
(gevelsteen
is bewaard
gebleven)

Als je het over de Zeeuws-Vlaamse kust hebt dan heb je het over de strijd tegen het water, de inpoldering, dan weer overstromingen en inundaties, maar ook over recreatie. Hier zien we een klas waarmee meester Cornelis kennelijk naar het strand ging. Opvallend genoeg met allemaal dezelfde kleren. Ik kan dat niet helemaal plaatsen.

De ontwikkelingen van de kust heeft hij proberen vatten in enkele zelf gemaakte kaartjes.
‘Ons Eigen Landje’ begint na een paar inleidende alinea’s met een beschrijving van de kust van Zwin tot Braakman wat betreft de zee, de duinen en de dijken.

ongeveer 1570.
einde 1600.

Het Zwin (1)

Het Zwin (2)

Het Zwin (3)

Het Zwin (4)

Radio Uijlenspiegel gestrand.

Haven en uitwateringsluis Cadzand (1)

Uitwateringsluis Cadzand

Oude Wielingensluis
Cadzand

Haventje Cadzand

‘Hollandsch Hotel’ Cadzand

Duinafslag bij
Hotel de Noordzee
voorjaar '61

Camping Cadzand

Cadzand

Nieuwvliet

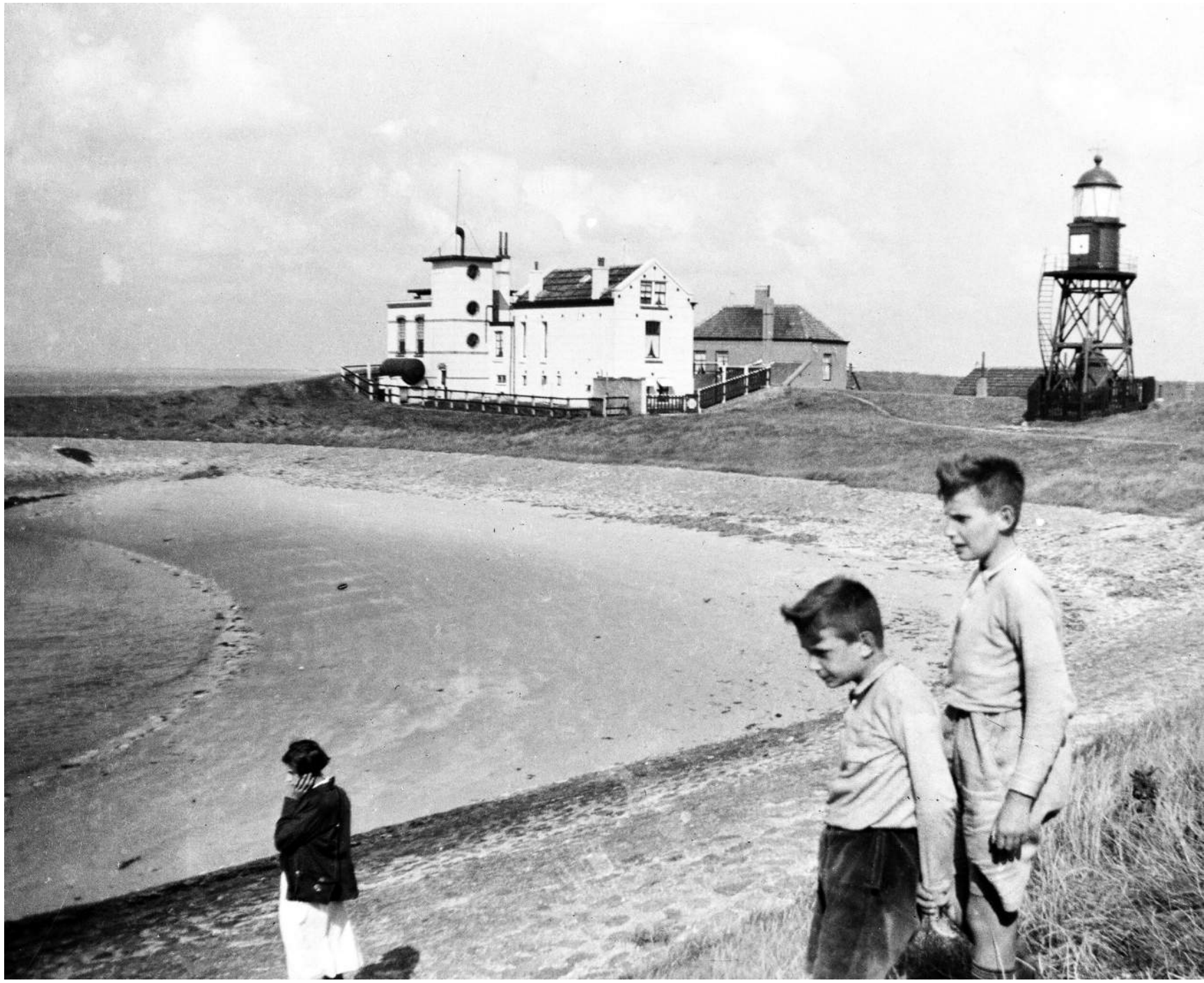
Zwarte polder

Camping Van Damme Groede

Nieuwesluis (1)

Nieuwesluis (2)

Breskens

Veerboot Breskens

Veerboot Breskens Ontscheping

In ‘Ons Eigen landje’ schrijft meester Cornelis:
‘een ander tafereel biedt de omgeving van onze kreken die overal verspreid door de streek liggen. Rijk omzoomd met een brede rietrand en met een weelde van bloemen aan de oevers; verscholen achter en onder de zilvergrijze kruinen der knotwilgen of het gouden blad van populieren, ligt het water roerloos in de stille avond’.

De Nieuwkerksekreek

Fransmansputje

Grote Put
IJzendijke

Clarapolderput

Praatvliet

Stierskreek

Blontrok

Nieuwkerksekreek

Ligneput

Bij Grote Gat
Cathalijneschans

Grote gat
Blontrok

Grote gat
Oostburg

St. Kruis

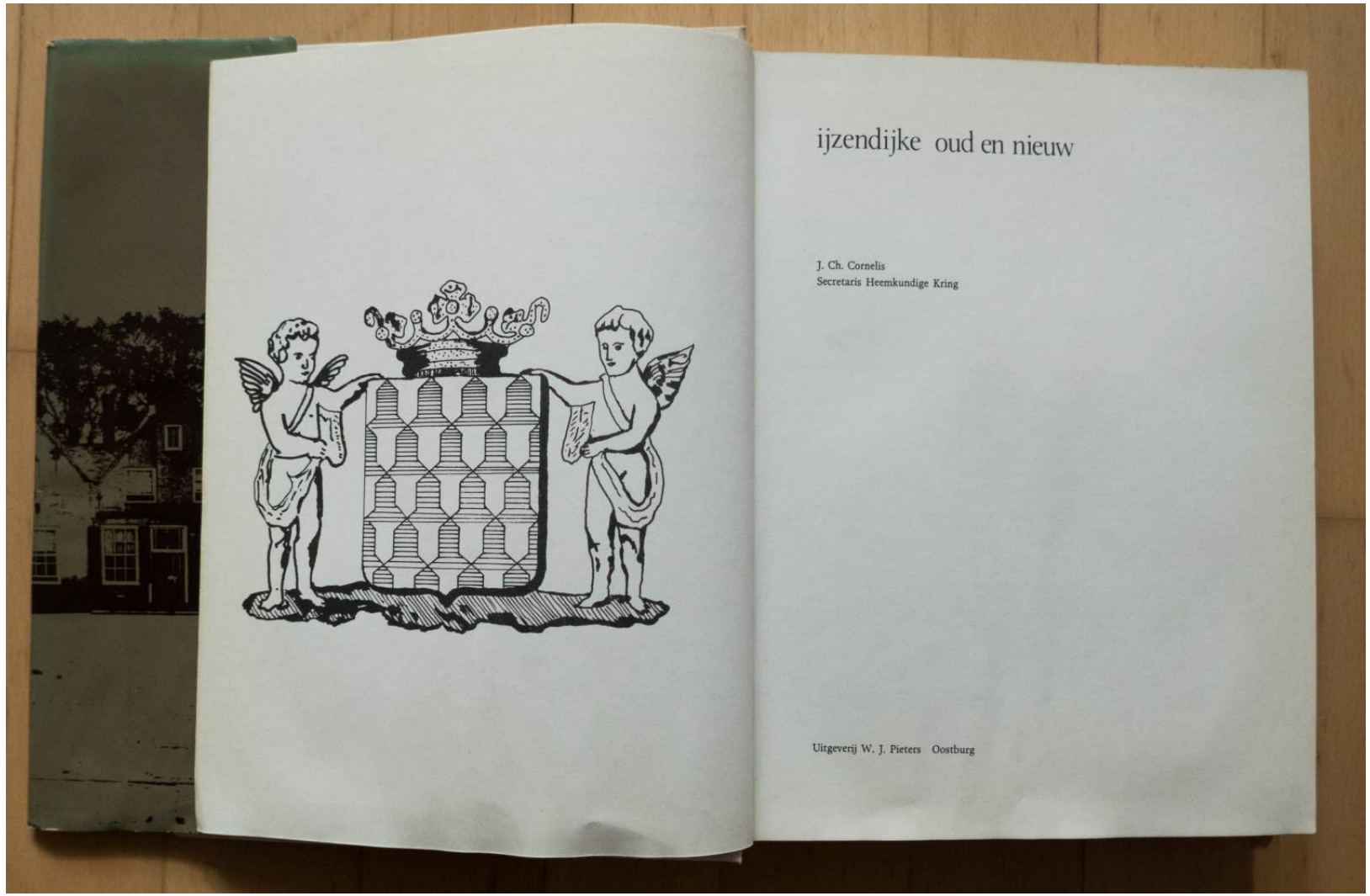

Bij Cathalijneschans

Clarapolderkreek

ijzendijke oud en nieuw

J. Ch. Cornelis
Secretaris Heemkundige Kring

Uitgeverij W. J. Pieters Oostburg

Meester Cornelis woonde en werkte in IJzendijke.

Hij heeft het dorp uitgebreid beschreven in zijn boek ‘IJzendijke Oud en Nieuw’ wat verscheen in 1970. In het dorp bekleedde hij ook de nodige functies, waarvan ik er al een paar noemde.
Naast schoolmeester
was hij organist in de katholieke kerk,
een tijdje was hij dirigent van Geduld Overwint van 1931 (tot 1947?)
hij organiseerde een boekenclub,
hij was voorzitter van de St. Vincentiusvereniging.
Kortom hij zette zich in voor de gemeenschap. Hij schreef bijvoorbeeld ook een verhaal voor de winkeliersvereniging, misschien voor het Advertentieblad. Ik citeer: *Met de 15-de winkelweek georganiseerd door de winkeliersvereniging ’Ons Belang’ te IJzendijke staan we voor een lustrum. Dat brengt -zoals we dat bij een dergelijke viering gewoon zijn- verplichtingen mee; verplichtingen waaraan de samenwerkende middenstanders zich niet willen onttrekken. Deze winkelweek zal dus meer dan gewoonlijk een feestelijke indruk maken. Het zal een feestweek zijn…*
Hij stelde het boekje samen ‘ IJzendijke in oude ansichten’ deel I.
Hij achterhaalde legendes zoals ‘Een monster in IJzendijke’ en het ‘Lied van den Dominee van IJzendijke’. Hij schreef een boekje over ‘De Geschiedenis van de Katholieke kerk te IJzendijke’ (dat was in 1941; die kerk uit 1841 werd in de Tweede Wereldoorlog verwoest. De huidige kerk is van 1952).

Geduld Overwint

Als schoolmeester heeft hij bijzondere dingen nagelaten:
Mijn vader heeft zijn hele leven nog gedichten voorgedragen die hij op de lagere school van opa leerde. Mijn broer Lau ook.
Ik heb Lau gevraagd een gedicht voor te dragen dat hij van opa heeft geleerd.

naam

L de Smet

vak

Versjes

klas

6

St. Joriscollege

Boerke Naas

Wie heeft er ooit het lied gehoord.
Het lied van boerke Naas?
Hij had, á is waar geen leeuwenhart
Maar was ook lang geen draaas.

2

Boer Naas die was twee koeien
Gaan verkopen naar de stee
En bracht als hij naar huis toe kwam,
Veshonderd gulden mee

3

Boer Naas die maar 'n boerdje was,
Was nochtans scherp van zin
Hij ging en kocht 'n revenoch
En stak er kogels in

4

Zo ging doen Naas met lichte stap
Maar..... met zijn leevre zwaar
Hij dacht: „ ik wou dat ik maar thuis
En in mijn bedde waar

5

Maar plotseling wat hoort Boer Naas
Waar achter gindse stronk?.....
Waar loerde iets..... Waar roerde eens

't Was Maas of hij verronk!

6

En eer ons boerke adem kreeg
- ho was die vent ontsteld -
Daar grijpen hem twee vuisten vast
En licht hij neergeveld!

7

En Maas die dacht: wat nu gedaan!
Hij wist, hij wist 't niet
Een zwarte rover dreigde hem
Met zware stem: „Ik schiet!"

8

Ik schiet als gij op staande voet
Niet al uw geld mij geeft
Gij hebt als gij uw vinger roert
Uw laatste dag geleefd!"

9

Wat boerke Maas, die elke dag
Vijf ovre vaders had
Om lang te mogen leven, nu
In divend angsten zat.

10

„Och vriend, och hoor eens, asjeblief
Toon dat ge goed kunt zijn,
En schiet een kogel door mijn hoed
Alleen maar voor m'n Trijn!

11

't Zal zeggen als ik bij haar kom
Men heeft mijn geld geroofd
en 't scheelde weinig of ik had,
Een kogel door mijn hoofd."

12

De dief die meer van duiten keeld
Dan van boer Maas zijn bloed
Schoot-paf!- een kogel middendoor
De bol van Maas zijn hoed.

13

„Bedankt", zei Maas „Och goeie vrind,
Schiet nu nog door mijn jas
't Zou het niet vragen als mijn Trijn
Thuis Bons vijf niet was."

14

„Bedankt! Nu nog een door mijn broek
Dan denkt mijn Trijn voorwaar,
Dat ik door een mirakel ben
Ontsnapt aan doodsgevaar."

15

De rover schiet en roept: „ziero.
Waar is uw geld nu ..... Snel!"
Ik heb nog kyd nog kogels meer.
„Ik wel" zei Naas „Ik niet"

16

Hij haalt z'n wapen voor de dag
En roept: „Als gij nu niet
In een-twee-drie je kleren pakt
Gij galgenbrok ik schiet!

17

Ik schiet je als je nader komt
Je domme kop tot gruis
En als je nog eens rovers wil
Haalt je verstand niet thuis!"

18

En lopen dat die rover deed
De benen van zijn lijf
Ho-gauw dat ik 't niet schrijven kan
Ho gauw ik ook nog schrijf.

19

Nu houd ik op. Maar licht vertel ik
nog wat van Boer Naas
Hij had 't is waar geen leeuwenhart

Maar was toch langgeen draas.

Dit gedicht van Guido Gezelle uit October1868, is waarschijnlijk een bewerking van meester Cornelis.

Op latere leeftijd maakte hij bijna dagelijks een wandeling in of rond het dorp,
dikwijls richting Schorersgraf. Dat gaf ook zicht op de plek van het oorspronkelijke IJzendijke in de buurt van boerderij Le Paradis; ten noorden van het huidige IJzendijke, bij de Mauritshof rechtsaf over de parkeerplaats doorlopen in noord-oostelijke richting van de Schorerweg.

Trapstraat en ruïne molen

RK Kerk en ruïne molen die wordt gerestaureerd.

Hoogstraat richting Markt. Let op trapgevel De Lozanne. Op de volgende oudere foto hetzelfde pand maar zonder trapgevel. Wel met het Wapen van IJzendijke

Stadsherberg. Met het Wapen van IJzendijke

NH Kerk uit 1625.
Nu Mauritskerk genaamd

RK Kerk en kleuterschool

Lagere jongensschool St. Jozef waar meester Cornelis hoofd was.

Openbare lagere school aan de Tivoli

Schippersherberg aan de Kaai. In de Nassaustraat. Gesloopt ondanks verzet van de dochter van meester Cornelis Annie de Smet-Cornelis

De boterfabriek

Vlasroterij bij de Ponte

Opschrift bord:
‘Moblisatie IJzendijke
Vlasfabriek 1916’

De CNV

1761
4
3
1
1

Zwembad

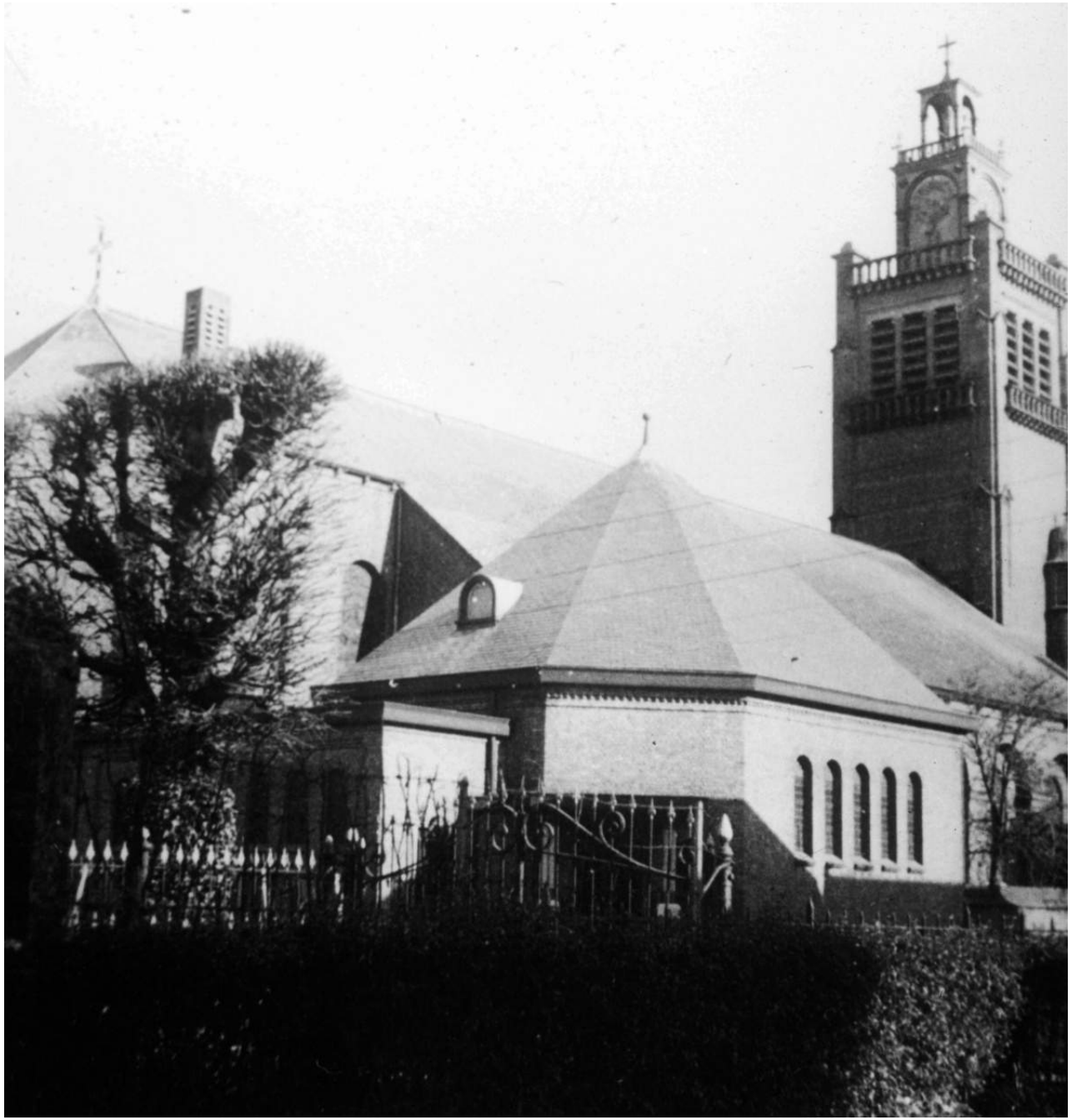
Foto vanaf de RK Kerk

Koninginnestraat vanaf de huishoudschool. Op de Markt staat de muziekkiosk vooraan

RK Kerk die in de Tweede Wereldoorlog is verwoest. Maar in 1941 100 jaar bestond.

De plaats van Parma’s oude fort. Nu Kazernestraat

Burgemeester Van Bönninghausen wordt in de Ossewei gedouwd

Reinigingsdienst IJzendijke
anno 1963

Restauratie van het Ravelijn (1)

Restauratie van het Ravelijn (2)

Biervl. Dijk
voor 1940.

‘Biervlietsedijk’
officieel Nieuwedijk

Schorersgraf

Balhofstede

Op Turkye.

Waterlandkerkje (1)

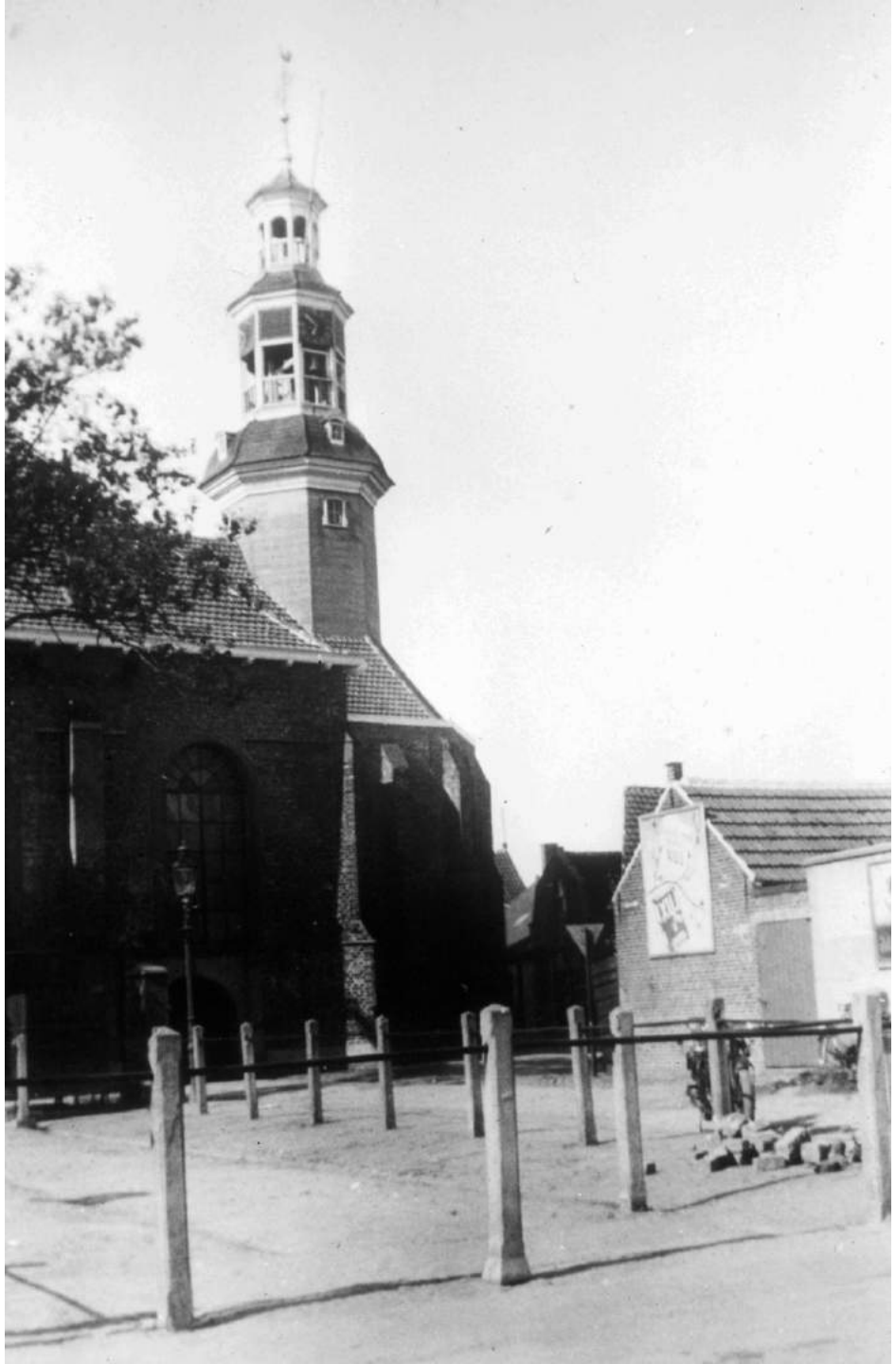

Waterlandkerkje (2)

St. Eligiuskerk Oostburg

Opgravingen Aardenburg

Pyramide (1)

Pyramide (2)

Pyramide (3)

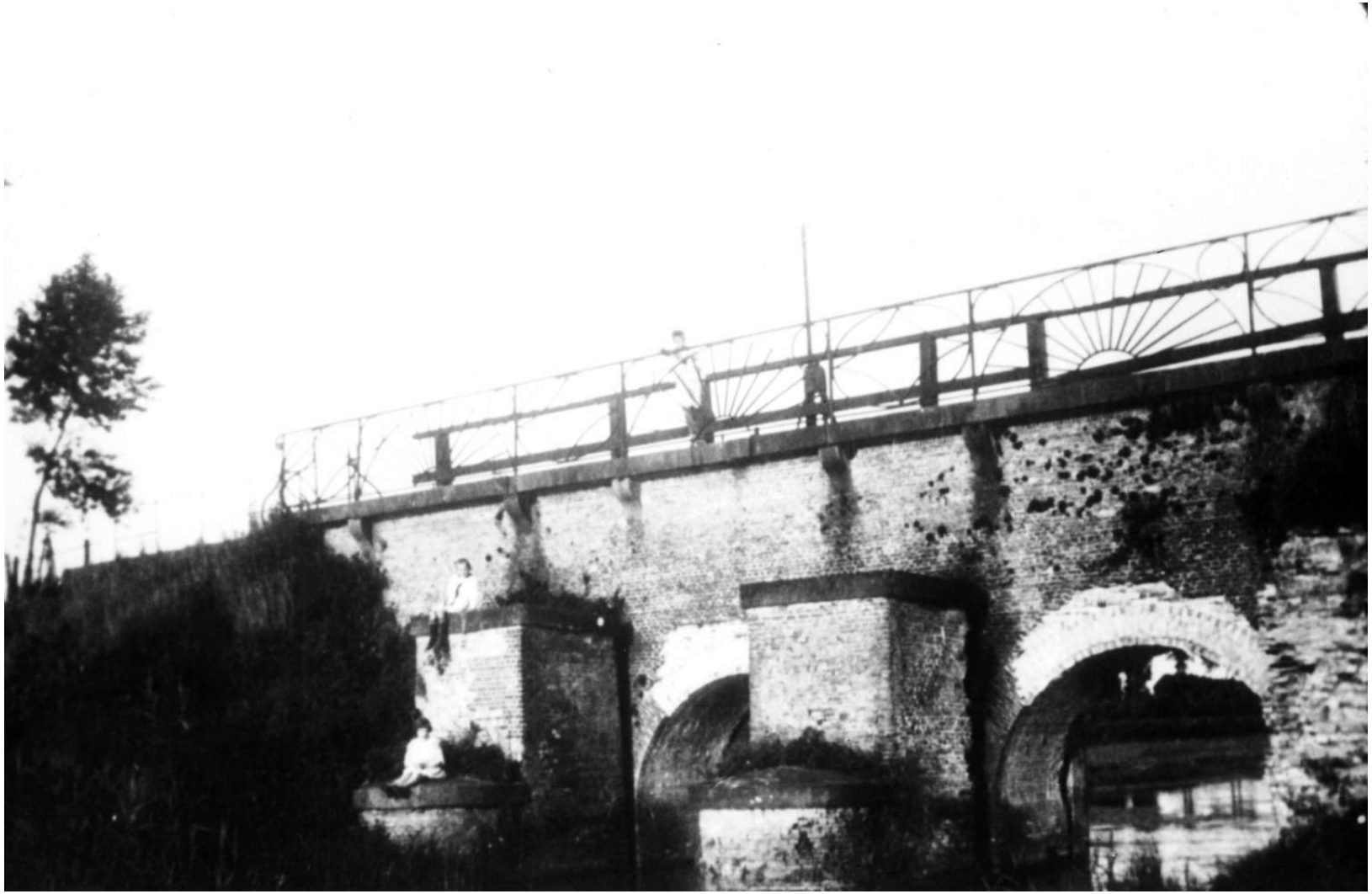

‘Jufferschans’

Verwaarloosd en verloren gegaan

Verlaatbrug (1)

Verlaatbrug (2)

Verlaatbrug (3)

OLV Ten Hamer

Stroopuit

‘Veldzicht’
NL – B grens

Maagd van Gent

Ik was verrast door de foto’s die hij gemaakt heeft van de beelden in de streek. Hij noemt het monumenten. Vooral omdat een paar jaar geleden juist de Heemkundige kring hierover een boek uitbracht met als het goed is alle beelden. Het ligt hier op tafel ter inzage. Bij meester Cornelis is het een niet zo volledige verzameling. De foto’s in de categorie monumenten sla ik dus over op 2 na.

IJzendijke

Ik denk dat hij alle molens in de streek wel gefotografeerd heeft. Ik laat ze niet allemaal zien. Maar wel een paar die ik niet kan thuisbrengen en/of niet meer bestaan.

Misschien was hij geïnteresseerd omdat zijn opa in Philippine verschillende molens exploiteerde of in bezit had.
Daarnaast zijn molens natuurlijk markante bouwwerken met een historisch belang vanuit de landbouw die nu eenmaal de belangrijkste activiteit en bron van inkomsten was in onze streek. In OEL besteed hij uitgebreid aandacht aan de landbouw, maar over molens heeft hij het niet.

Molen De Brak in Sluis

Retranchement

Biervliet (1)

Biervliet (2)

Cadzand

Zuidzande

Groede

Molen Luteijn

Sasput

In OEL wijdt hij er een apart hoofdstuk aan en schrijft dan o.a. iets over zwart-wit-foto's. Ik citeer: 'Maar wat is een zwart-grijze kiek vergeleken bij de levende werkelijkheid in de natuurlijke kleuren?', en hij citeert (de later omstreden) Jan H. Eekhout:
'Zo ligt mijn wereldje,
Kleen en bloot,
Een schitterpereltje in de schoot,
Van het groot Heelal;
Gods stralend gebied!
En, velen weten het niet´ .
En opa neemt de lezer mee. ´Ge rijdt per fiets op het prettig knisperend grint van een dijkweg, beplant met statige populieren. ´t Is vroeg in het voorjaar. Een fris lentewindje drijft de bonkige wolken langs de diepblauwe lucht. Kijk rond en geniet!´ .

In een artikel in De Volkskrant van 4 april 1947 roept hij op om weer bomen te planten, bomen die door de oorlog waren verdwenen: ‘Wat was ons landschap schoon met op de voor- en achtergrond zijn bomencoulissen, die langs en in elkaar schoven, groot op het voorplan, steeds kleiner wordend in het perspectief naar de horizon toe, wiens strakke lijn wij overigens alleen maar zagen als we de duinen of de zeedijken beklommen. Nu kijkt men allerwege in een lege ruimte. De boerderijen liggen bloot in het land aan het eind van de naakte ‘menne’, beschaamd en onbeschermd’.
Op zijn eigen foto’s veel koeien (waar zijn ze gebleven?) en gelukkig toch ook veel bomen gelukkig.

Nieuwedijk / Biervlietsedijk

Klein Brabant Ligne

Kopbomen
Retranchement

Tragel
Schoondijke

Krabbedijk
Hanekenswerve

Krabbedijk
Schoondijke

IJzendijke

De Oude Tol
op de hoek van
Nieuwedijk en
Schorerweg
IJzendijke

Bij het Heuletje

Dijkweg Driewegen - Hoofdplaat

Onze Tram ZVTM

Keizertje

Bomenweelde
Put van Dees

Verlaten Oudeland

Land van Beloften

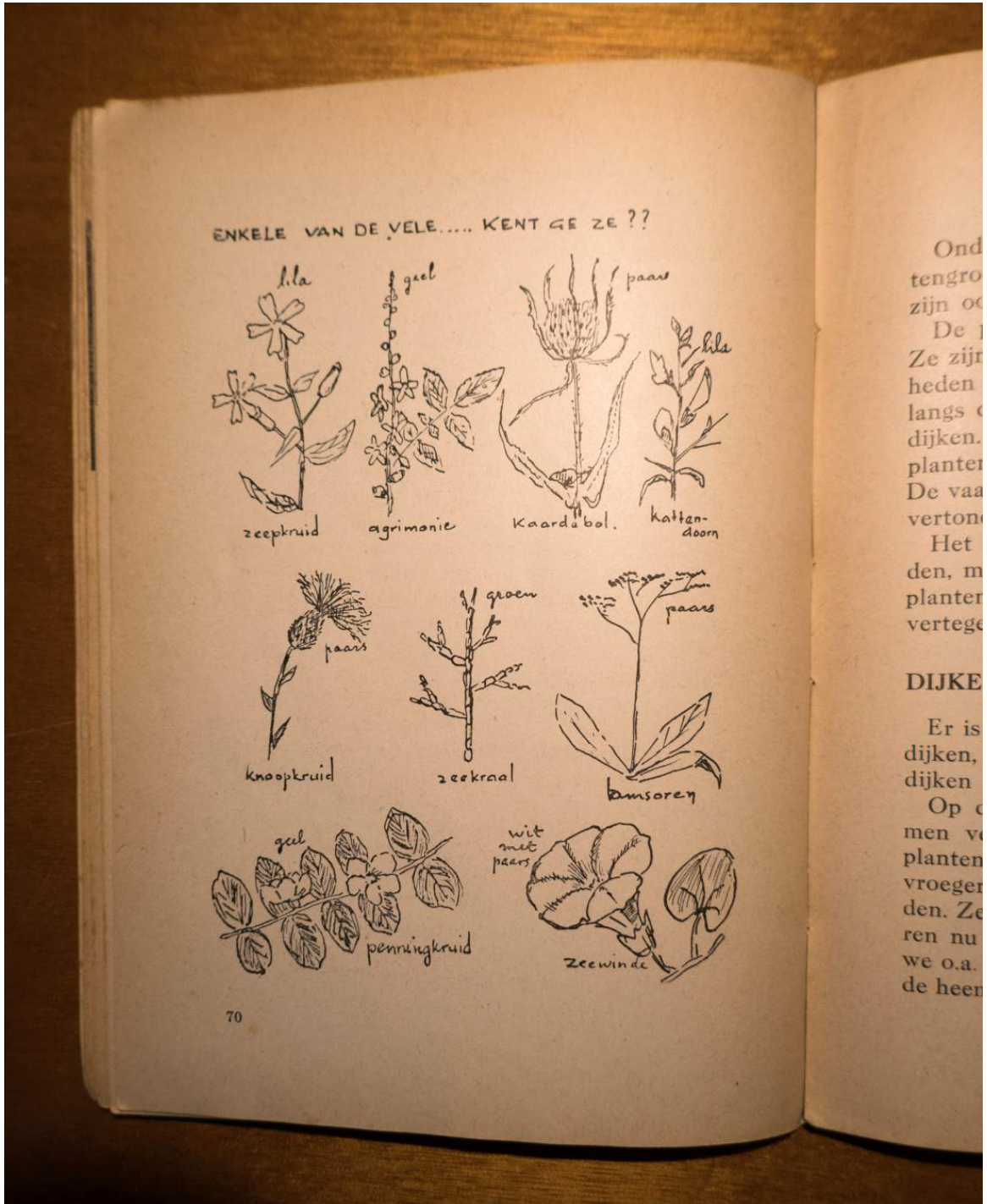

Zoals ik al eerder zei wilde hij leerlingen aansporen om zelf waar te nemen. Hier zie je hem zelf bezig. Hij noemde deze foto ‘Exploratie’. Volgens zijn collega meester Lips ging hij met de klas bijvoorbeeld naar een weitje in de buurt om eetbare paddestoelen te zoeken.

In zijn OEL wijdt meester Cornelis een apart hoofdstuk aan de flora van de streek. In het boek heeft hij ook door hemzelf getekende afbeeldingen van planten en bloemen opgenomen. Misschien hebben de volgende dia’s wel gediend als voorbeeld voor deze tekeningen.

Hij legt uit dat de planten op verschillende locaties ook verschillend van aard zijn. Hij onderscheidt de planten langs Dijken en wegen, op de Schorren, in de Duinen en bij de Binnenwateren, en benoemt er een heleboel. Waarschijnlijk vanwege de camera die hij had kon hij geen macro-foto's maken. De kwaliteit is matig. Ik laat u er enkele zien.

Hij heeft op verschillende foto’s het boerenwerk vastgelegd. De mechanisatie kwam op gang. Paarden werden vervangen door trekkers.

Omdat ik niet weet wanneer de foto’s precies gemaakt zijn, heb ik niet geprobeerd er een chronologische volgorde in aan te brengen. De meeste spreken voor zich.

Angelinapolder

Kleine Baarzandepolder
Maanzaad
Aan de Kruisdijk

BT-95-09

Graszaadoogst
Cadzand

Angelinapolder
Kleurige velden
Oogst

Modern oogsten
Machine
Schoondijke

Oogst
Roskam

Oogst

In de verte IJzendijke
Op de voorgrond de rails van de tram naar Philippine

Hooimijt

Oogstmethode 1962

Oogstmethode 1962

Zelfbinder bij Ome Tuur

Einde